

РЕЦЕНЗІЯ

**на дисертаційне дослідження Капустинського Максима Вікторовича
на тему «Здійснення кримінального провадження щодо судді»,
підготовленого на здобуття наукового ступеня доктора філософії
з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»**

Ступінь актуальності обраної теми дослідження.

Інститут недоторканності відіграє важливу роль у забезпеченні того, щоб суддя міг виконувати свої функції на основі застосування закону, без зовнішнього впливу та політичного тиску, адже судова посадова особа, здійснюючи надані їй повноваження, має право діяти на основі власних переконань, не побоюючись особистих наслідків для себе. Необгрунтоване кримінальне переслідування судді, яке може використовуватись як прихований інструмент впливу на його процесуальну поведінку, є неприпустимим в демократичному суспільстві і однозначно шкодить іміджу держави. Водночас недоторканність суддів не повинна сприяти уникненню кримінальної відповідальності у разі вчинення останнім кримінального правопорушення. Саме тому існує потреба у збалансованому та послідовному законодавчому підході до визначення процесуального імунітету осіб, які здійснюють правосуддя.

Про недосконалість процесуальних норм, які регламентують особливий порядок кримінального провадження щодо судді, відмічають опитані дисертантом правозастосувачі (84,2 %). Поза тим, відмічає здобувач, у доктрині кримінального процесу та правозастосовній практиці існують різні, часто суперечливі, погляди зокрема щодо: розмежування статусу суддів (перелік яких визначений у п. 23 ч. 1 ст. 3 КПК) і суддів КСУ в частині встановлення особливостей порядку притягнення даної категорії осіб до кримінальної відповідальності, початку досудового розслідування, суб'єкта повідомлення судді про підзору, особливостей проведення слідчих (розшукових) дій та застосування заходів процесуального примусу, що обмежують право на свободу та особисту недоторканність, право на повагу до особистого життя та право на працю у анонсованій категорії кримінальних проваджень тощо.

Автор у теоретичній частині дисертаційного дослідження опирався на публікації вітчизняних представників науки кримінального процесу та поза нею зокрема таких як: С. Є. Абламський, А.-М. Ю. Ангеленюк, П. П. Андрушко, С. С. Аскеров, І. В. Бабій, В. С. Боровікова, І. С. Ганенко, О. З. Гладун, Н. О. Гольдберг, С. В. Давиденко, Г. М. Доросінська, В. Г. Дрозд, О. Калужна, С. О. Ковальчук, А. О. Козаченко, С. Г. Кримчук, Є. В. Кузьмічова, О. А. Лучко, О. П. Мельник, В. В. Навроцька, О. М. Овчаренко, М. І. Орлова, Н. В. Павлова, Д. О. Поліщук, О. М. Посвистак, В. М. Починок, О. П. Прилуцький, В. О. Рибалко, О. В. Сачко, О. В. Сіренко, С. А. Скрипниченко, О. С. Старенький, В. М. Федченко, С. І. Чернобаєв, М. В. Черхавський, А. В. Шевчишин, Н. В. Шелевер та ін. Водночас, відмічає Максим Вікторович, більшість наукових досліджень або присвячені

висвітленню окремих процесуальних дій чи рішень, або стосувалися здійснення кримінального провадження щодо народних депутатів чи окремої категорії осіб загалом.

Поруч з цим, актуальність теми дисертаційного дослідження також підкріплюється тим, що дисертацію виконано відповідно до Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року (Указ Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019) та Комплексного стратегічного плану реформування органів правопорядку як частини сектору безпеки і оборони України на 2023–2027 роки (Указ Президента України від 11 травня 2023 року № 273/2023). Обраний напрям дослідження ґрунтується на положеннях Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021; Стратегії розвитку Національної академії правових наук України на 2021–2025 роки, затвердженої постановою загальних зборів НАПрН України від 26 березня 2021 року № 12-21. Робота відповідає Тематиці наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 року № 454). Теоретичні та практичні питання теми дисертації досліджувалися у межах Основних напрямів наукових досліджень Національної академії внутрішніх справ на 2021–2024 роки (рішення Вченої ради НАВС від 21 грудня 2020 року, протокол № 23).

У світлі наведеного у рецензента є всі підстави відмітити, що тематика дисертації Максима Вікторовича Капустинського є актуальною як у контексті фундаментальних досліджень гарантій незалежності суддів у кримінальному судочинстві загалом, так і з погляду подальшого удосконалення порядку притягнення суддів до кримінальної відповідальності зокрема.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Максим Вікторович Капустинський у дисертаційному дослідженні продемонстрував високий теоретичний рівень викладу матеріалу, логіку дослідження, вміння застосовувати різноманітні методи наукового пізнання, аналізувати наукові джерела, нормативно-правові акти, правозастосовну практику, коректно дискутувати з іншими представниками наукової спільноти, обґрунтовано відстоювати власну наукову позицію, узагальнювати науково та практично значущі висновки.

Викладені в роботі наукові положення та висновки є аргументованими, обґрунтованими та переконливими. Про достатній рівень достовірності проведеного дослідження значною мірою свідчить опрацювання здобувачем істотного обсягу фахової літератури: робота містить список із 242 використаних наукових, нормативних та правозастосовних джерел. Вагомість роботи підсилює емпірична база, на яку спирається дисертант. Зокрема, емпіричну базу дослідження становлять судові рішення національних судів, що містяться в ЄДРСР, рішення ЄСПЛ, правові позиції ВС, рішення КСУ, ВРП та Ради суддів України; узагальнення практики розгляду Вищою радою правосуддя подань про надання згоди на затримання, утримання під вартою чи арештом суддів; результати анкетування 114 прокурорів, суддів, детективів,

слідчих, дізнавачів, адвокатів та інших фахівців у галузі права м. Києва, Вінницької, Житомирської, Львівської, Черкаської та Чернігівської областей; офіційні статистичні й аналітичні дані, опубліковані на сайтах Вищої ради правосуддя та Судової влади України. Під час підготовки дисертаційного дослідження автор використовував власний практичний досвід роботи на посаді судді (стор. 23-24).

Достовірність, повноту та об'єктивність отриманих результатів забезпечило й релевантне використання дисертантом як загальнонаукових (діалектичний, аналізу, узагальнення), так і спеціальних (формально-юридичний, порівняльно-історичний, статистичний, логіконормативний, порівняльно-правовий) методів дослідження. А саме, діалектичний метод дав можливість автору розглянути й оцінити здійснення кримінального провадження щодо судді у його розвитку, соціальній та історичній обумовленості шляхом вивчення та відображення дискусії науковців. Порівняльно-історичний метод використано, щоб окреслити еволюційну трансформацію та розвиток кримінального процесуального законодавства шляхом співставлення та порівняння окремих правових приписів діючого законодавства та того, що втратило законну силу. Порівняльно-правовий застосовувався під час співвідношення європейських законодавчих підходів (Албанія, Болгарія, Естонія, Латвія, Литва, Молдова, Німеччина, Польща, Словаччина, Угорщина, Франція Хорватія, Чехія, Швейцарія) та положень українського законодавства. Формально-юридичний знайшов своє відображення при дослідженні положень кримінального процесуального законодавства щодо регламентації порядку притягнення суддів до кримінальної відповідальності. Метод системного аналізу законодавства допоміг автору виявити процесуальні прогалини та недоліки нормативної регламентації. Логіконормативний застосовувався з метою формулювання та обґрунтування змін та доповнень до кримінального процесуального законодавства в частині регулювання порядку здійснення кримінального провадження щодо судді (стор. 22-23).

Комплексне застосування зазначених методів дало можливість дисертанту здійснити повне, об'єктивне і всебічне наукове дослідження порядку здійснення кримінального провадження щодо судді. Таким чином, можна стверджувати про те, що наукові положення і висновки, сформульовані в дисертації, є належним чином обґрунтованими, достовірними та спрямованими на удосконалення кримінального процесуального законодавства України.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень, повнота викладу в опублікованих працях.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що дисертація М. В. Капустинського є одним із перших у вітчизняній юридичній науці комплексним дослідженням, в якому на основі доктринальних положень кримінального процесу, з урахуванням правозастосовної практики, а також законодавчих підходів європейських країн обґрунтовано низку положень і висновків щодо здійснення кримінального провадження щодо судді.

Варто зауважити, що у межах монографічних робіт останніх років деякі аспекти притягнення до кримінальної відповідальності осіб, які користуються недоторканністю, досліджувались у роботах С. В. Свириденка «Досудове розслідування у кримінальному провадженні щодо осіб, які користуються недоторканністю» (2018); Х. М. Танривердієва «Досудове розслідування у кримінальних провадженнях щодо народних депутатів України» (2020), А. А. Ренкас «Підстави та процесуальний порядок повідомлення про підозру окремій категорії осіб» (2024), В. В. Драгунова «Забезпечення прав при затриманні окремої категорії осіб» (2024), А. О. Козаченка «Кримінально-процесуальна діяльність прокурора в кримінальному провадженні щодо окремої категорії осіб» (2023). Відтак більшість наукових досліджень або присвячені висвітленню окремих процесуальних дій чи рішень, або стосувалися здійснення кримінального провадження щодо народних депутатів чи окремої категорії осіб загалом.

Ціла низка результатів і висновків, які з них слідують, були отримані вперше і мають високий ступінь наукової новизни. До найважливіших положень, слід віднести такі:

– запропоновано систему гарантій запобігання безпідставно ініційованого досудового розслідування стосовно судді, що передбачає: 1) визначену законом кримінальну відповідальність за перевищення службових повноважень у разі необґрунтованого здійснення кримінальних процесуальних дій; 2) попередження заявника про кримінальну відповідальність; 3) правила прийняття анонімних заяв та повідомлень; 4) встановлений у положеннях ч. 4 ст. 48, ч. 7 ст. 56 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» порядок звернення судді з повідомленням про втручання в його діяльність як судді щодо здійснення суддівського розсуду до ВРП та Генерального прокурора у разі наявності підстав вважати, що початок кримінального провадження використовується як засіб психологічного тиску з метою вплинути на прийняття суддею певного судового рішення у справі;

– обґрунтовано необхідність надання повноважень починати досудове розслідування щодо осіб, які користуються суддівським імунітетом, Генеральному прокурору за згодою органу суддівського врядування (ВРП). Запропонований порядок буде виступати розумною гарантією зменшення ризику зловживання владою прокуратурою у вигляді пропорційного компромісу, тим самим нейтралізує спроби неправдивих повідомлень про вчинення кримінального правопорушення суддею. У зв'язку з чим сформульовано пропозиції про внесення змін до ст. 480-1 КПК України;

– висвітлено питання тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку із притягненням до кримінальної відповідальності через призму дослідження стану впровадження у національне законодавство процесуальних гарантій дотримання прав та законних інтересів, спрямованих на унеможливлення безпідставного обмеження права судді на працю (кримінально-процесуальна форма, процесуальні строки, інститут оскарження дій, рішень і бездіяльності органів і посадових осіб, що здійснюють кримінальне провадження, право на відвід) (стор. 24-25).

Окрім розглянутих вище, в роботі містяться й інші положення, висновки та рекомендації, які в сукупності забезпечують цілісність наукової новизни проведеного дослідження.

Результати наукового дослідження апробовано на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях та опубліковано у 8 наукових публікаціях, серед яких чотири статі у фахових виданнях з юридичних наук, перелік яких затверджено МОН України.

Теоретичне і практичне значення результатів дослідження.

Сформульовані і узагальнені в дисертаційному дослідженні положення, висновки, пропозиції та рекомендації можуть бути використані у: правозастосовній діяльності прокурорів (Акт про впровадження результатів дисертації в діяльність Тренінгового центру прокурорів України); правозахисній діяльності адвокатів (Акти про впровадження наукових розробок дисертаційного дослідження в практичну діяльність адвокатського об'єднання «Баррістерс» та Ради адвокатів Запорізької області); освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Актуальні проблеми застосування кримінального процесуального законодавства», «Докази і доказування у провадженнях про кримінальні правопорушення», «Кримінальний процес», «Досудове розслідування» та під час підготовки навчально-методичних і дидактичних матеріалів (Акт про впровадження результатів дисертації в освітню діяльність Національної академії внутрішніх справ); науковій діяльності – при підготовці монографій, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, пропозицій до чинних та проектів нормативно-правових актів (Акт про впровадження результатів дисертації в наукову діяльність Національної академії внутрішніх справ) (стор. 27-28).

Оцінка змісту дисертації, її завершеності в цілому.

Дисертаційна робота Максима Вікторовича Капустинського викладена українською мовою на 232 сторінках. Структура роботи відповідає вимогам МОН України та положенню про присудження ступеня доктора філософії. Вона структурована і складається з анотації, змісту, переліку умовних позначень, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (242 найменування) та 4-х додатків.

Мета дисертаційного дослідження визначена дисертантом досить лаконічно, чітко і вдало та полягає у: дослідженні теоретичних, правових і практичних проблем здійснення кримінального провадження щодо судді та формулюванні науково обґрунтованих пропозицій і рекомендацій з удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства України в частині досліджуваної проблематики. Відповідно до поставленої мети було чітко сформульовано та розкрито завдання дисертаційного дослідження.

У вступі обґрунтовується актуальність теми, висвітлюється ступінь її наукової розробленості, формулюються об'єкт, предмет, мета та завдання дослідження, визначаються теоретико-методологічні основи й емпірична база, висвітлюється наукова новизна одержаних результатів, їх теоретичне та практичне значення, форми апробації та структура дисертаційної роботи (стор. 19- 28).

У першому розділі автор послідовно розкриває питання становлення процесуального імунітету суддів в історії кримінального процесу України, здійснюючи спробу висвітлити основні його значення. У світлі наведеного здобувачем з'ясовано, що становлення імунітету зумовлено необхідністю надання певних прав та привілеїв дипломатичним представництвам і їхнім співробітникам; державі та її власності; окремим верствам населення, які мали особливе становище у суспільстві (князі, купці, представники духовенства, бояри, великі землевласники тощо).

Максим Вікторович цілком слушно відмічає, що становлення сучасного інституту суддівського імунітету відбувалося паралельно з розвитком судової влади в Україні. Відтак, дисертантом проаналізовано положення нормативно-правових актів, які з проголошенням незалежності декларували суддівський імунітет та визначали конкретний обсяг гарантій недоторканності суддів, а саме: положення Конституції України, Законів України «Про статус суддів» (1992 р.), «Про судоустрій і статус суддів» (2010 р.), «Про судоустрій та статус суддів» (2016 р.), постанови «Про Регламент Верховної Ради України» (2006 р.) тощо.

Розкриваючи сучасний стан наукових досліджень та законодавчої регламентації здійснення кримінального провадження щодо судді здобувачем справедливо звертається увага на необхідності дотримання балансу між незалежністю судді від зовнішнього впливу та невідворотністю покарання для нього у разі вчинення кримінального правопорушення. В цьому контексті автор вказує на існування ризиків використання таких інструментів впливу на процесуальну поведінку судді під час здійснення ним правосуддя, як: відкриття кримінального провадження стосовно судді та надмірна тривалість досудового розслідування за фактом вчинення суддею кримінального правопорушення. Поруч з цим окреслено проблему розмежування статусу суддів (перелік яких визначений у п. 23 ч. 1 ст. 3 КПК) і суддів КСУ в частині встановлення особливостей здійснення кримінального провадження щодо даної категорії осіб. У зв'язку з чим обґрунтовано, що з метою зміцнення гарантій незалежності суддів та зменшення можливого впливу на них особливий порядок початку досудового розслідування повинен поширюватись на всіх суб'єктів, визначених у п. 2 ч. 1 ст. 480 КПК України.

Заслуговує на увагу проведений М. В. Капустинським компаративний аналіз законодавчої практики європейських країн, відповідно до якого автором констатовано суперечливість законодавчих підходів європейських країн до нормативного визначення імунітету суддів та меж його дії. У сфері притягнення суддів до кримінальної відповідальності дисертант виокремлює два різних законодавчих бачення: перше передбачає відсутність нормативної регламентації процесуального імунітету та допустимість переслідування суддів із застосуванням загального порядку здійснення кримінального провадження (Франція, Німеччина, Велика Британія); друге передбачає модель відносного захисту шляхом застосування формального імунітету, який може бути скасований у відповідній процедурі (Албанія, Естонія, Молдова, Латвія, Литва, Польща, Угорщина, Хорватія, Чехія, Швейцарія).

Вивчення Основних законів зарубіжних країн, а також тих, що регламентують статус суддів, дозволило здобувачу встановити, що процесуальний імунітет стосовно судді, може передбачати: 1) вимогу щодо отримання дозволу на притягнення судді до кримінальної відповідальності, який може надавати найвищий судовий орган, орган суддівського самоврядування або відповідна політична інституція; 2) спеціального суб'єкта, уповноваженого починати кримінальне провадження щодо кримінального правопорушення, до вчинення якого причетний суддя, яким, як правило, виступає Генеральний прокурор.

У другому розділі здобувач на підставі узагальнення наукових поглядів, нормативно-правових актів, а також правозастосовної практики виокремлює спектр гарантій запобігання безпідставно ініційованого досудового розслідування стосовно судді, що охоплює: 1) передбачену законом кримінальну відповідальність за перевищення службових повноважень у разі необґрунтованого проведення кримінальних процесуальних дій; 2) попередження заявника про кримінальну відповідальність; 3) правила прийняття анонімних заяв та повідомлень; 4) встановлений у положеннях ч. 4 ст. 48, ч. 7 ст. 56 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» порядок звернення судді з повідомленням про втручання в його діяльність як судді щодо здійснення правосуддя до ВРП та до Генерального прокурора у разі наявності підстав вважати, що початок кримінального провадження використовується як засіб психологічного тиску з метою вплинути на прийняття останнім певного судового рішення у справі.

На думку рецензента, Максим Вікторович обґрунтовано вказує на те, що ч. 1 ст. 480-1 КПК України не відповідає змісту засади розумних строків, адже за наведеної регламентації особа буде знаходитись не тільки у невизначеному для себе становищі з моменту внесення відомостей до ЄРДР про кримінальне правопорушення, вчинене суддею ВАС, але і у невизначений законом період часу. Ба більше автор резонно підкреслює, що відносно судді в даному випадку може здійснюватися латентне кримінальне переслідування до повідомлення про підозру, що може виступати інструментом тиску з метою зміни його процесуальної поведінки у питаннях відправлення правосуддя. У зв'язку з цим дисертантом акцентовано увагу на тому, якщо законодавець, встановлюючи можливість розпочати провадження щодо особи (судді), а значить з метою попередження вказаних вище зловживань він має визначити строки розслідування з моменту внесення відомостей до ЄРДР до повідомлення про підозру або передбачити можливість для такої особи оскаржити вказане рішення про початок досудового розслідування.

Поруч з цим дисертант виокремлює деякі проблемні аспекти початку досудового розслідування у кримінальних провадженнях стосовно судді ВАС, серед яких: 1) несформульована роль ВС у частині реалізації ч. 2 ст. 480-1 КПК України; 2) неврегульованість питання зміни правової кваліфікації після внесення відомостей до ЄРДР у порядку ч. 1 ст. 481-1 КПК України до повідомлення про підозру, що ускладнює розуміння того чи поширюється на Генерального прокурора (виконувача обов'язків Генерального прокурора) обов'язок вносити зміни до попередньої кваліфікації.

Значна увага також приділена проблемам нормативної регламентації та практичної реалізації особливого порядку повідомлення судді про підозру та специфіці проведення слідчих (розшукових) дій та оперативно-розшукових заходів щодо даної категорії осіб. У цьому контексті автором з'ясовано, що здійснення обшуку у приміщенні службового призначення передбачає дотримання права на повагу до особистого життя. При цьому питання порушення такого права повинні розглядатись з позиції «розумного очікування конфіденційності». Автором висловлено аргументовану підтримку запропонованих у фахових джерелах пропозицій розширити підсудність розгляду клопотання щодо проведення стосовно судді слідчих (розшукових) дій у вигляді обшуку та передбачити можливість для сторони обвинувачення вносити вказане клопотання до слідчого судді місцевого суду, який найбільш територіально наближений до місця розташування органу досудового розслідування або місця, де планується проведення обшуку. Поруч з цим здобувачем обґрунтовано, що положення ч. 3 ст. 233 КПК України вимагають нормативного удосконалення в частині розширення переліку випадків невідкладного обшуку у відповідності до потреб практики.

Третій розділ дисертаційного дослідження присвячений висвітленню особливостей застосування заходів забезпечення кримінального провадження відносно судді. Дисертант, враховуючи практику ЄСПЛ (справа «Stoianoglo v. Республіка Молдова»), висвітлив питання тимчасового відсторонення судді від здійснення правосуддя у зв'язку із притягненням до кримінальної відповідальності через призму дослідження стану впровадження у національне законодавство процесуальних гарантій дотримання прав та законних інтересів, спрямованих на унеможливлення безпідставного обмеження права судді на працю (кримінально-процесуальна форма, процесуальні строки, інститут оскарження дій, рішень і бездіяльності органів і посадових осіб, що здійснюють кримінальне провадження, право на відвід).

М. В. Капустинський слушно виокремлює структурні елементи процесуальної форми застосування відсторонення судді від здійснення правосуддя: 1) порядок ініціювання питання щодо застосування даного заходу забезпечення кримінального провадження; 2) розгляд ВРП клопотання про відсторонення судді від здійснення правосуддя, який відбувається відкрито, за винятком ухвалення Радою рішення про проведення закритого засідання; 3) ухвалення рішення ВРП за результатами розгляду клопотання про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя. Поруч з цим дисертантом диференційовано види строків під час вирішення питання про відсторонення судді від здійснення правосуддя: строк, протягом якого ВРП зобов'язана розглянути зазначене клопотання, що у свою чергу сприятиме скорішому його розгляду; строк, протягом якого ВРП зобов'язана повідомити про результати розгляду клопотання; строк, пов'язаний із необхідністю пролонгації терміну дії заходу забезпечення кримінального провадження; строк (найкоротший термін), який ВРП зобов'язана визначити, як достатній для потреб досудового розслідування; термін, протягом якого може бути реалізовано право на оскарження.

Слід погодитись із висновками автора про існування негативних наслідків реалізації права на оскарження рішень ВРП поза межами кримінального судочинства, адже зазначене право забезпечується в порядку, передбаченому КАС України. Наведене призводить до того, що сторона обвинувачення позбавлена процесуального інструменту виправлення можливої помилки, допущеної ВРП при вирішенні питання про відсторонення судді від здійснення правосуддя. Тому, варто підтримати пропозиції здобувача передбачити можливість для сторони обвинувачення оскаржити рішення ВРП про відмову у застосуванні аналізованого заходу забезпечення кримінального провадження.

У результаті проведеного дослідження здобувачем запропоновані та сформульовані й інші пропозиції щодо удосконалення чинного КПК України в контексті питань, що розглядалися.

Викладене вище є підставою для загальної позитивної оцінки дисертації Максима Вікторовича Капустинського на тему «Здійснення кримінального провадження щодо судді» як самостійного наукового дослідження актуальної, важливої для науки та практики проблеми.

Відсутність порушення академічної доброчесності.

З аналізу змісту тексту дисертації рецензентом вбачається дотримання здобувачем вимог академічної доброчесності у повному обсязі, що підтверджується наступним: у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей дисертаційне дослідження містить посилання на відповідні джерела інформації. Автором дотримано вимоги норм законодавства про авторське право. Таким чином, у рецензованій дисертації не виявлено ознак академічного плагіату, фабрикації, фальсифікації та інших порушень, що могли б поставити під сумнів самостійний характер виконаного дисертаційного дослідження.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувача.

Водночас, як будь-яке творче наукове дослідження, дисертація Максима Вікторовича Капустинського не позбавлена окремих вад і дискусійних положень, а тому загальна позитивна оцінка роботи не виключає деяких зауважень і побажань, які можуть бути використані автором у подальших наукових працях, зокрема:

1. У підрозділі 1.2 на стор. 57-58 автором звернено на достатньо дискусійну проблему кримінально-процесуальної науки – проблему підсилення недоторканності суддів шляхом наділення їх додатковими правовими гарантіями. В цьому контексті М. В. Капустинський наводить позицію О. М. Овчаренко про доцільність запровадження правила про присутність представника Ради суддів України під час проведення обшуку, огляду житла чи іншого володіння судді, приміщень суду, де він відправляє правосуддя, здійснення тимчасового доступу до його речей і документів. Поруч з цим необхідність встановлення додаткових гарантій у кримінальному провадженні щодо судді знаходиться і у фокусі уваги законодавця. Так, відповідно до проекту Закону України від 17 липня 2023 № 9497 «Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України щодо розгляду кримінальних

проваджень відносно суддів» для уникнення тиску на суддю, який здійснює кримінальне провадження в суді щодо злочинів вчинених суддями, виникає необхідність у внесенні змін до КПК України та запровадження розгляду судових справ обвинуваченими, якими є судді, Вищим антикорупційним у складі двох суддів та трьох присяжних. Далі автор наводить неоднозначне бачення правозастосувачів щодо наведеної законодавчої ініціативи, проте власної думки не висловлює, що викликає питання про доцільність такого викладу матеріалу.

2. На стор. 53-54 дисертант обґрунтовує необхідність надання повноважень починати досудове розслідування щодо осіб, які користуються суддівським імунітетом, Генеральному прокурору за згодою органу суддівського врядування (Вищої ради правосуддя). На думку М. В. Капустинського запропонований порядок буде виступати розумною гарантією зменшення ризику зловживання владою прокуратурою у вигляді пропорційного компромісу, тим самим нейтралізує спроби неправдивих повідомлень про вчинення кримінального правопорушення суддею. У зв'язку з чим автором сформульовано пропозиції про внесення змін до ст. 480-1 КПК України. Проте чи не буде такий ускладнений порядок початку досудового розслідування у кримінальному провадженні стосовно судді створювати перепони для системи правосуддя, адже трудомістка процедура відкриття кримінального провадження, на думку рецензента, буде перешкоджати своєчасному встановленню обставин вчинення кримінального правопорушення суддею, що може мати наслідком втрату доказів.

3. У підрозділі 2.3 роботи на стор. 115-116 вказується, що під час розслідування кримінальних проваджень стосовно судді виникає необхідність у проведенні слідчих (розшукових) дій у службовому кабінеті приміщення суду. Однак, чинний КПК України не регламентує процесуальний порядок проведення обшуку нежитлових приміщень, якими можуть бути офісні, складські, службові чи виробничі приміщення підприємств, установ, організацій різних форм власності. У зв'язку з наведеним сформувалася неоднозначна судова практика, відповідно до якої з одного боку судді розглядають службовий кабінет як інше володіння особи, а тому обшук у ньому проводиться виключно за наявності ухвали слідчого судді. З іншого, як убачається із змісту правової позиції Верховного Суду, службовий кабінет сам по собі не може вважатися житлом або іншим володінням, у той же час Суд не виключає, що за певних обставин гарантії недоторканості житла або іншого володіння можуть поширюватися і на службові приміщення. Отже, на думку рецензента, автору варто було б сформулювати напрями вирішення цих проблем, що б суттєво підвищило цінність роботи.

Перелічені зауваження і побажання мають дискусійний характер і, в цілому, не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертації. За своєю актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю та практичною значущістю одержаних результатів, а також за авторськими публікаціями ця робота є внеском в розвиток вітчизняної науки в галузі кримінального процесу.

ВИСНОВОК

про відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертація на тему «Здійснення кримінального провадження щодо судді», що подана на здобуття ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 (Право), є завершеним оригінальним дослідженням, що в повній мірі відповідає вимогам, що встановлюються Порядком підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 року № 261 (зі змінами та доповненнями), наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» (зі змінами та доповненнями) і Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії (постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44), а його автор Максим Вікторович Капустинський заслуговує на присвоєння ступеня доктора філософії зі спеціальності 081 (Право) за результатами публічного захисту у спеціалізованій вченій раді.

Рецензент:

Директор навчально-наукового інституту післядипломної освіти Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України

Лариса УДАЛОВА

